

væsenet et fylbigere og bedre Prag. Det er tilmed ikke ubetydelige Bidrag haade strax og senere fra Statens Side, hvormed der her er Tale; — jeg tror, at der ved dem, rigtig anvendte, vil kunne udrettes Meget, som naturligvis under de helt forskjellige Forhold i 1814 ikke da kunde komme frem, og som ikke engang kunde komme frem i 1856, da en Ordning i den Retning skete. Jeg har saad om, at der under de nuværende Forhold vil udvikle sig noget Mere deraf, forudsat at der findes den fornødne Bistand hos de Mand, som her er foreslaaet kaldte Inspektører — man kan jo for Øvrigt kalde dem, hvad man vil — og som skulle repræsentere det Element, vi hidtil have savnet i vort Skolevæsen. Naar der fra disses Side vises særdeles varm Interesse — man lægge Mærke til, at de ville kunne opoffre af deres Tid hertil — er det at vente, at deres Virksomhed i Forbindelse med Tilskudet fra Statens Side vil kunne forandre Forholdet i høj Grad. Det var dog som sagt egentlig ikke disse Punkter, som væsentligt foranledigede mig til at tage Ordet, men jeg maa tilføje, at det, der — om jeg saa maa sige — mest har spændt min Interesse under denne Forhandling, var at faae at vide, hvad det egentlig er, man mener med denne principielle Modstand mod Loven; det er selvfølgelig dette, som for mig maa være det mest Interessante. Jeg har naturligvis ikke kunnet antage, at det var paa Grund af Uenighed i det eller det af de forskellige Punkter, som her ere nævnte; thi hvilket Lovforslag kan vel fremkomme, uden at der i den Henseende er forskellige Meninger? Man har heller ikke tidligere været altsor delikat overfor Regeringens Forslag, og jeg antager ikke, at man er gaaet frem i denne Egenskab, saaledes at man vel ikke nu vil være i højere Grad delikat overfor Lovforslag, som fremkomme fra Regeringens Side. Man har ofte væsentligt og stærkt omarbejdet saadanne Forslag, fordi der var en Realitetsforskiel i Meningerne om de væsentlige Punkter. Nei, det er aabenbart ikke Spørgsmaalene om, hvorvidt Undervisningen skal være et Aar længere eller kortere, hvorvidt der skal være Aftenfcole eller ikke, om der skal være Inspektører eller ikke, som fremkalde denne Modstand imod Forslaget, men det er aabenbart noget ganske Andet. Det er nemlig det, at man her er bleven staaende paa, hvad man kalder Tvangsskolen eller Statsfcolen, medens man derimod vil, at man skal gaa over til Noget, som man tidligere har kaldet Friskolen, men som jeg synes er især med at stifte Navn, og som nu maasse maa kaldes den private Skole. Herved gives imidlertid let Leilighed til Tvetydighed. Det kan være meget godt, at man har denne Interesse for Friskoler, men det forslaver dog endnu ikke, hvorfor man er kommen til at stille sig paa den Maade overfor denne Ordning, som man har stillet sig, al den Stund der jo i saa Henseende ikke

er nogen principiel Modstand tilstede hos Ministeren, idet det har vist sig, at der ogsaa hos Regeringen er Interesse for de private Skoler. Naar man optræder med Liberalitet overfor de private Skoler og slet ikke gjør nogen som helst Fordring om eller stiller nogen som helst Betingelse for Udøvelsen af deres Virksomhed, og naar man letter Afgangen til at føre Tilsynet med Børnenes endelige Resultat af Undervisningen paa den for Skolen bekvemteste Maade, synes jeg, at man ikke med Føje kan sige, at man viser sig ubillig imod dem, og endnu mindre kan det siges med Hensyn til et Lovforslag som dette, der selvfølgelig ikke maa eller kan betragtes som et Lovforslag, der skal ordne Friskolevæsenet, men som dog rækker disse Skoler Haanden ved en Antydning om, at Kommunerne selv kunne sætte sig i Forbindelse med dem og overdrage dem en Del af den Opgave, der hviler paa Kommunerne. Det er altsaa langt fra, at der er en saadan principiel Modstand tilstede, at Nogle ikke Friskolen og Andre hade den, og det er derfor Spørgsmaalet om, hvad det da nu egentlig er, som saaledes kan medføre, at der kommer denne overordentlige Skarphed frem, som jeg har haft mest Interesse af at faae besvaret, men det har jeg endnu ikke faaet. Det er mig ikke ganske klart, og jeg har den inderside Overbevisning om, at det heller ikke paa nogen Maade er klart for de ærede Medlemmer, som have omtalt det. Det vil jo ikke være nogen Hemmelighed, at man under de Forhandlinger, som i det forløbne Aar have fundet Sted, fra forskellige Sider har antydnet det Grundlag, hvorpaa man mente, at der skulde bygges, netop i Modsetning til, hvad der er foreslaaet fra Kultusministeriets Side. Dette Forslag er forfattet af en Friskolelærer; jeg skal ikke nævne hans Navn, der er bekendt nok, det udkom i Aaret 1870, og indeholder det, hvortil man navnlig skulde kunne slutte sig. Uden at ville trænge den fraværende Mand, maa jeg dog sige, at jeg aldrig har truffet Noget, der ser besynderligere ud og er mere løst end dette Forslag, der er fremkommen i et lille Skrift, som kun omfatter 12 smaa Pagina, og som paa en 5 a 6 Sider — thi de øvrige Sider indeholde kun uvedkommende Ting — opstiller 12—15 Nummere, der ere saa løse, saa dunkle og saa usforstaaelige, at jeg tør paastaa, at de Allerfleste vist ere blevene ligesaa forbaufede, som jeg blev det, da jeg første Gang læste dem, en Forbaufelse, som sandelig ikke svækkedes ved at se, at den samme Forfatter selv siger, at han med Foretidsens Sværmeri i 3 Aar Nat og Dag har arbejdet derpaa. Forslaget kan kun for saa vidt siges at være en Løsning, som det er radikalt. Forfatteren siger nemlig, at man, naar Almuefcolen bliver ledig, skal tage alle dens Indtægter og føre dem over til, hvad han kalder Friskolen eller Særskolen, eller hvorledes han nu udtrykker sig. Hvorledes dette skulde ske, og hvilke Regler der